УДК 349.2

ЩОДО ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМ ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Бригадир І. В.,

доцент кафедри трудового та господарського права
Харківського національного університету
внутрішніх справ,
канд. юрид. наук, доцент

Реформування системи правоохоронних органів розпочалася зі здобуттям незалежності Україною і поступально продовжується до сьогодні. Ключове значення в цьому процесі має саме реформування системи органів міліції, а тепер поліції. Зміни в структурі, завданнях та принципах діяльності саме цих органів найбільше впливають на пересічного громадянина. Адже саме з поліцейськими початково мають справу як особи, які постраждали від правопорушень, так і самі правопорушники, саме поліцейські забезпечують «ефект присутності» правоохоронців у повсякденному житті на дорогах та вулицях, при проведенні публічних заходів тощо. Тому держава та суспільство приділяє надзвичайно велику увагу питанню реформування системи органів поліції. Проте кожна реформа неможлива без кількісних та якісних змін у кадровому забезпеченні реформованого органу. І якщо кількісні зміни ще можуть залежати здебільшого від волі «реформаторів», то якісні зміни потребують зусиль як органів влади, в частині створення умов для таких змін, так і зусиль окремих працівників, які повинні мати можливості та бажання до таких змін. І саме ця складова, на нашу думку, є головною в процесі реформування органів поліції.

Тому саме від забезпечення органів поліції якісними, компетентними та вмотивованими працівниками залежить результат реформування – забезпечення законності та правопорядку в країні, а також підвищення рівня довіри населення до правоохоронців.

Неабияку роль у зміцнені кадрового потенціалу відіграє система підготовки майбутніх поліцейських. Світова практика показує, що далеко не кожен поліцейський повинен мати вищу юридичну освіту. Україна не є виключенням. Достатньо початкової професійної підготовки з основами юридичних знань, необхідних для охорони публічного порядку, припинення правопорушення та збереження його слідів до прибуття відповідних фахівців, які компетентні кваліфікувати правопорушення, приймати процесуальні рішення, фіксувати сліди правопорушення тощо. Тобто грубо існує дворівнева система реагування на правопорушення чи надзвичайну подію – перша ланка забезпечує швидке реагування та прийняття рішення про виклик від-

© Бригадир І. В., 2017

повідних фахівців, друга – фахівці, які виконують функцію оперативно-слідчого супроводження події.

Пересічним громадянам наочною та зрозумілою є робота саме первинної ланки роботи поліції. Робота фахівців залишається непоміченою, але саме від їх рівня підготовки та якості виконаної роботи залежить дотримання принципу невідворотності відповідальності. Роботу фахівців у поліції поверхово можуть бачити тільки особи, які є потерпілими чи підозрюваними. Тому в суспільстві складається хибне враження, що поліцейським є той, хто патрулює вулиці та дороги і приїжджає за викликом. А йому мати вищу юридичну освіту необов'язково. Тому виникає питання про доцільність існування системи вищих навчальних закладів (ВНЗ) у системі МВС, які здійснюють підготовку поліцейських, про те, навіщо утримувати значний штат викладачів та курсантів, якщо можна набрати на відповідні посади працівників з числа осіб, які отримали вищу юридичну освіту в системі ВНЗ МОН України. Таким чином, МВС України не буде витрачати кошти на підготовку фахівців, а буде залучати уже дипломованих, проводити професійну підготовку протягом 6 – 12 місяців, і все – слідчий або оперативник готовий. Така думка існувала і в окремих посадових осіб як МВС України, так і Національної поліції.

Такий підхід не враховує реалії сьогодення України. Так, дійсно, отримавши фахівця з дипломом системи ВНЗ МОН України, МВС витратить кошти тільки на його перепідготовку та адаптацію для роботи в поліції. Однак це аж ніяк не означає, що цих коштів не буде витрачено державою. Адже підготовка студента у ВНЗ МОН України теж потребує фінансування утримання відповідних викладачів та інфраструктури. Вартість підготовки студента та курсанта за одним напрямом підготовки суттєво не відрізняється. Тому фінансування державного замовлення на навчання фахівців-поліцейских буде все одно здійснено за рахунок Державного бюджету, а спекуляції на цю тему є тільки «перетягуванням бюджетної ковдри». Однак на виході ми отримуємо різний результат. Вищий навчальний заклад МОН України випускає фахівця, якого МВС України повинно готувати протягом 6 – 12 місяців для адаптації. А це додаткові видатки на підготовку (утримання інфраструктури та викладачів-тренерів), плюс видатки у вигляді грошового утримання такого майбутнього поліцейського із заробітною платою майже рівною зарплаті поліцейського діючого, і не йде в жодні порівняння з грошовим утриманням курсанта. Вищий навчальний заклад МВС України за той самий строк, що і «цивільні» ВНЗ, випускає повністю адаптованого та підготовленого фахівця, окремі навички якого тренувалися не 6 – 12 місяців, а 3 – 4 роки шість днів на тиждень з практичним стажуванням у діючих підрозділах поліції.

Черговим кроком у похованні системи підготовки кадрів для Національної поліції в системі МВС України є поданий законопроект «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої

професії». Цим проектом Закону, зокрема, передбачається надання права надавати вищу юридичну освіту тільки ВНЗ МОН України та приватним ВНЗ, а також пропонується відносити до роботи в галузі права дуже обмежене коло посад – в системі МВС України до таких посад можна віднести тільки начальника юридичного департаменту та його заступника. Цим Законом слідчі взагалі не віднесені до правників (юристів). Прийняття цього Закону призведе не тільки до знищення системи підготовки правознавців у ВНЗ зі специфічними умовами, але й до того, що особи зі здобутою вищою юридичною освітою не будуть приходити на службу до МВС, СБУ, ЗСУ та інших силових структур через безперспективність фахового росту за межами відповідної системи. Будь-який слідчий думає про те, що після завершення кар'єри в поліції він може працювати в інших професіях за фахом права. З прийняттям цього Закону жодна амбітна молода людина не вибере посади в поліції, якщо її диплом по суті буде «поховано». Цікавим є питання до авторів Закону про те, а яким чином буде набирати фахівців-правознавців СБУ, адже Академія СБ України теж готує правознавців для своєї системи, чи теж будуть набирати з числа цивільних осіб і проводити перепідготовку 6 – 12 місяців?

Тому, на нашу думку, будь-яка спроба ліквідації системи ВНЗ МВС України, позбавлення її права готувати фахівців для системи органів поліції має розглядатися антидержавницькою позицією або як бажання понизити рівень фаховості поліцейських для створення умов уникати відповідальності (криміналізації країни).